
Konference for læreruddannere om
undervisning i nabosprog/ nordiske sprog,
Voksenåsen 11.11.-14.11. 2010,
oplæg ved Lis Madsen

Nabosprogsundervisningens hvorfor , hvad og hvordan

- Hvorfor skal vi undervise i nabosprog/ nordiske sprog? (begrundelser)?
 - Hvad er nabosprogsundervisning, definition?
 - Hvad er *god* nabosprogsundervisning?
 - Hvad skal der undervises i?
 - Hvornår er det mest hensigtsmæssigt?
 - Hvordan undervise i nabosprog?
-

Potentialer

- Nabosprogsundervisning er en genvej til fremmedsprogsundervisning.
 - Nabosprog giver nye muligheder for at arbejde med sproglig opmærksomhed
 - Nabosprogskompetence giver mulighed for at kommunikere med nordboere på eget sprog –udvikler sproglig kompetence og udvider den sproglige horisont fra 5 mil. til 20 mil.
 - Nabolandenes litteratur og kultur bliver tilgængelig på originalsproget
 - Nabosprog og nabokultur giver mulighed for gennem ”det fremmede” at blive mere bevidst om eget sprog og egen kultur
-

og udfordringer...

Hvordan gør vi studerende interesserede
i nabosprog?

Hvordan gør vi undervisningen meningsfuld og
vedkommende for studerende?

Nabosprogsundervisningens udfordringer

God nabosprogsundervisning må være:

- Meningsfuld
 - Personligt relevant
 - Funktionel
 - Sprogligt fokuseret
 - Have fokus på såvel talt som skrevet nabosprog
-

Nordiske tekster i undervisningen

En gang var alting inden i hvert
enkelt bogstav. Jeg rejste ind i N.
Jeg for vild i den mørke skov under
de to sylespidse fjelde og blev rund-
tosset i O, for der var ingen kanter.
Om sommeren mødte jeg Ragnhild.
Hun boede i buen på R. Jeg
købte en båd, og vi sejlede op til G.
Nu er jeg en gammel mand og har
bygget et hus af sne på toppen af E.

Louis Jensen

Mål:

Målet med nabosprogsundervisning er at udvikle receptive kompetencer, ikke produktive. Det handler om at lære *at forstå* talt og skrevet nabosprog.

Nabosprog eller fremmedsprog?

Nabosprog er sprog, der er så beslægtede i forhold til syntaks, morfologi, udtale og leksikon, at personer fra nabolande uden større problemer kan kommunikere med hinanden ved brug af eget modersmål

Fremmedsprog er sprog, der ligger så langt fra en persons modersmål, at personen ikke umiddelbart forstår sproget.

Fremmedsprog dækker over alt fra sprog, der er beslægtet med en persons modersmål, til sprog, der ligger meget langt fra modersmålet

Elevernes forudsætninger

Hvordan står det til med undervisning og forståelse?

- Udredning angående sprog-forståelsen i Norden og den nationale opfølgning, 2005 (Lis Madsen)
 - INS Internordisk sprogforståelse i en tid med ökad internationalisering 2003-2004 (Lars Olof Delsing og Katarina Lundin Åkesson)
-

Undervisningen på tage afsæt i eleverne

- Elever og studerende er bedre til nabosprog, end de selv tror!
- Lytteforståelsen er udfordringen, men det går bedre, når eleverne/de studerende er i direkte kommunikation med en anden skandinav – det personlige møde kan vise det
- Ser vi udelukkende på læseforståelse, klarer de sig væsentligt bedre
- Attituden er afgørende, hvordan kan vi gennem undervisning ændre elevernes attitude?

Fokus: Udvikling af receptive kompetencer

- Nabosprog er transparante – en didaktisk genvej til metasproglig bevidsthed og fremmedsprog
 - Nabosprog giver nye muligheder for at arbejde med sproglig opmærksomhed i forbindelse med læseindlæring
 - Udvikling af lytteforståelsesdidaktik
 - Nabosprog og nabokultur giver mulighed for gennem ”det fremmede” at blive mere bevidst om eget sprog og egen kultur
-

Undervisning med fokus på lytteforståelse: Udfordringen er at knække lydkoden

Forståelse kræver en aktiv konstruktionsproces, hvor der fokuseres på såvel helhed som del, og hvor der trækkes på mange forskellige kompetencer:

- Strategisk kompetence – kunne hæve sig over enkeltdele og lytte efter genkendelige elementer
 - Fokus på sproglig kontekst og skabe mening igennem det, man allerede kan afkode/forstå
 - Arbejde med transfer – fx opmærksomhed på fælles gloser
-

At knække lyttekoden - fortsat

- Trække på allerede eksisterende sproglig kompetence og læseforståelseskompetence
 - En sproglig bearbejdning med afsæt i ”ordafkodning” og med anvendelse af strategier fra den tidlige læseindlæring:
 - Manipulere med lydene, så de kobles i en meningsskabende proces: aktivere den fonologiske bevidsthed og rette fokus mod lydene i nabosprogene
 - Udnytte gættestrategier
 - Udnytte kommunikative strategier
-

Læseforståelseskompetence

”

Leseforståelse innebærer å utvinne og skape mening ved å gjennomføre og samhandle med skrevet tekst”

Ivar Bråten: Læseforståelse, Oslo 2007

Fonologisk kompetence – lydanalysestrategier

Ved lydanalyse-lydsynteseprocesser analyseres lyde og kombineres til lydpakker, der så ”oversættes” til ord, i læserens leksikon. Ved oversættelsen må læseren manipulere med lydene.

Kompetencen til at manipulere, må kunne udnyttes i nabosprogsforståelsesøjemed, hvordan bliver ”gata” til ”gade”?

Metoder – hvordan?

- Undervisningen må tilrettelægges, så de studerende opdager, at de har nabosprogskompetence
 - Lytte- og læseaktiviteter må understøtte hinanden
 - Undervisningen må have et sprogligt fokus
 - Undervisningen må invitere til sproglig opmærksomhed – det komparative er vigtigt ligheder mellem sprogene som afsæt for at blive bevidst om forskelle - der er en del genkendeligt både i skriftsproget og i talesproget
-

Nabosprogsdidaktisk arbejde med litterær tekst

1. Tekst på et nabosprog læses af en nabosprogstalende person, mens eleverne følger med i teksten (evt. båndet oplæsning)
 2. Eleverne udpeger steder i teksten, de ikke umiddelbart forstår. Forståelsesproblemer løses i fællesskab
 3. Eleverne vælger og understreger en passage/sætning i teksten, som de er særligt optaget af
 4. De udvalgte steder læses op i en læsestafet uden pause
 5. Samtale om de oplæste passager – hvorfor har man valgt netop dette sted – samtalen indleder det litterære arbejde med teksten
-

Konkrete eksempler på nabosprogsdidaktik

- Komparativ sprogiagttagelse (oversættelser og original)
 - Eleverne må smage på nabosprogets lyde, så de selv erfarer udtaleforskellene/lydene på nabosproget
 - Selvstændigt udarbejde oversigt og ligheder og forskelle i skrift: grammatiske, morforlogiske, leksikalske
 - Selvstændigt udarbejde oversigt over forskelle på udtale
 - Brevveksling i indskolingen som udgangspunkt for komparative sprogiagttagelser og sproglig udvikling, eksempel fra skolestartsprojekt i 90'erne
-

Komparativ sprogundervisning – og sproglig opmærksomhed i indskolingen

Våren

Om våren er det masse sol
snøen smelter
snømannen dør
ute er det mye vind
bjørnen våkner
det gjør også frosk, grevling og
pinnsvin
om våren bliver det varmt
insektene våkner
fuglene synger og bygger reir

Foråret

Om foråret er der en masse sol
sneen smelter
snemanden dør
ude er der meget vind
bjørnen vågner
det gør frøen, grævlingen og
pindsvinet også
om foråret bliver det varmt
insekterne vågner
fuglede synger og bygger rede

Nordiske tekster i undervisningen

En gang var alting inden i hvert
enkelt bogstav. Jeg rejste ind i N.
Jeg for vild i den mørke skov under
de to sylespidse fjelde og blev rund-
tosset i O, for der var ingen kanter.
Om sommeren mødte jeg Ragnhild.
Hun boede i buen på R. Jeg
købte en båd, og vi sejlede op til G.
Nu er jeg en gammel mand og har
bygget et hus af sne på toppen af E.

Louis Jensen

Louis Jensens tekster i nabosprogsundervisningen

Æstetisk arbejde med nabosprogsdidaktik ud fra litterær ramme

- Pararbejde: Skriv en Louis Jensen- historie

- om Island og islændinge
 - om Danmark og danskere
 - om Sverige og svenskere
 - om Finland og finner
 - om Norge og nordmænd
 - om Færøerne og færinger
 - om Grønland og grønlandere
-

Louis Jensens tekster i nabosprogsundervisningen

Par- eller gruppearbejde, hvor der fx skrives Louis-Jensen-historier om:

- nordiske sprog med brug af gloser fra de andre sprog
 - nordiske historiske begivenheder
 - nordiske litterære figurer med intertekstuelle referencer til nordiske børne-, ungdoms- eller voksenlitterære klassikere
-